

Utrikesutskottets betänkande

1989/90:UU4

Antarktis

1989/90
UU4

Motionen

1988/89:U509 av Birger Schlaug m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen sagts om att Sverige skall arbeta för att Antarktis blir en världspark,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen sägs om vikten av att Sverige motsätter sig all typ av mineralutvinning genom att använda den i motionen nämnda vetorätten,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen sägs om svensk lagstiftning för att reglera svenska företags och medborgares handlande i Antarktis.

Bakgrund

Antarktisfördraget trädde i kraft 1961. Sverige tillträdde fördraget 1984 och blev 1988 konsultativt part, dvs. inträdde i den krets som utgörs av fördragets beslutande medlemmar, för närvarande 22 stater. Sverige har undertecknat den mineralkonvention som efter många års arbete blev färdigförhandlad 1988. Syftet med Antarktisfördraget är bl.a. att garantera en fredlig användning av Antarktis och att främja vetenskapligt samarbete i området. I det långvariga förhandlingsarbetet med mineralkonventionen har Sverige tillsammans med andra länder strävat efter att ge denna konvention en så starkt miljöskyddande inriktning som möjligt. Just skyddet av miljön och forskningen kring miljön har varit ett huvudmotiv för de svenska insatserna i Antarktissamarbetet. För närvarande råder ett moratorium beträffande utvinning av mineralresurser i Antarktis. Tillika är Sverige sedan 1984 anslutet till konventionen om bevarande av de marina tillgångarna i Antarktis (CCAMCR, den s.k. krillkonventionen). För en utförligare bakgrund till Antarktisfördraget hänvisar utskottet till betänkande UU 1987/88:32.

I yrkande 1 i motion 1988/89:U509 hemställs att Sverige skall verka för att Antarktis blir en världspark. Ehuru detta begrepp inte har någon entydig innebörd torde därmed menas ett område som är helt skyddat från miljöskadlig verksamhet.

Utskottet delar motionärens önskemål om ett fullständigt skydd mot all miljöskadlig verksamhet i Antarktis. Utskottet instämmer emellertid i den bedömning som regeringen gjort att det — i en situation då mineralkonventionen ännu inte trätt i kraft — knappast är tillrådligt att lansera en alternativ plan med detta syfte. Det skulle kunna riskera de resultat, inkl. det moratorium som för närvarande gäller, som uppnåtts efter långa förhandlingar. Det finns i så fall risk att man tills vidare skulle kunna hamna i ett regellöst tillstånd som ger sämre skydd för miljön.

Även om den färdiga mineralkonventionen med nödvändighet är en kompromissprodukt, har långtgående möjligheter byggts in för varje enskild styrelsemedlem att hejda förslag om mineralutvinning. Mineralkonventionen har blivit en av de mest långtgående miljöskyddskonventioner som slutits internationellt.

Det hindrar inte att arbetet på att stärka miljöskyddet i Antarktis bör fortsätta på annat sätt inom Antarktisfördragets ram. Utskottet stöder därför regeringens avsikt att gå vidare tillsammans med likasinnade stater för att bygga ut det antarktiska miljöskyddet, inte bara mot mineralutvinning utan även mot annan mänsklig verksamhet. Det pågår för närvarande en utveckling bland Antarktisfördragets medlemsstater i riktning mot en allt större förståelse av nödvändigheten av ett rigoröst miljöskydd. Redan det möte med Antarktisfördragets konsultativa parter som hölls i Paris i oktober i år beslöt att hålla ett speciellt möte om miljön i Antarktis under 1990. Enligt utskottets mening bör det fortsatta arbetet sikta till ett utbyggt miljöskydd som benämningen "världspark" är ett uttryck för.

Med vad utskottet här anförts får yrkande 1 i motion 1988/89:U509 anses besvarat.

I yrkande 2 i motion 1988/89:U509 föreslås att Sverige skall motsätta sig all typ av mineralutvinning i Antarktis genom att använda sig av den vetorätt som mineralkonventionen ger. Utskottet konstaterar att Sverige i arbetet med mineralkonventionen genomgående har verkat för att miljöskyddet skall garanteras på ett så rigoröst sätt som möjligt. Regeringens företrädare har uttalat att mineralresursutvinning i Antarktis är olämplig. Utskottet delar uppfattningen i yrkandet att det är viktigt att Sverige motsätter sig mineralutvinning. Det kan därför inte uteslutas att Sverige vid något tillfälle måste tillgripa den vetorätt som konventionen ger. Utskottet är emellertid inte berett att tillstyrka ett generellt yrkande om att regeringen skulle använda sig av denna vetorätt.

Utskottet anser därmed yrkande 2 i motion 1988/89:U509 besvarat.

I yrkande 3 i motion 1988/89:U509 efterlyses en svensk lagstiftning som reglerar svenska företags och medborgares handlande i Antarktis. Utskottet konstaterar att de som vistas i Antarktis lyder under sitt hemlands lagar. Regeringen har uttalat beredskap att där så påfordras inlemma Antarktisfördragets regler i svensk lagstiftning. Fördraget har emellertid ännu ej trätt i kraft. Fram till ikraftträdandet gäller ett moratorium för all mineralutvinning. Någon särskild skyndsamhet i fråga om svensk lagstiftning är därför knappast påkallad. Regeringen har hittills gjort bedömningen att en ensidig svensk lagstiftning skulle försvaga Sveriges möjligheter att påverka det fortsatta multilaterala samarbetet. Utskottet delar denna bedömning. Utskottet förutsätter dock att frågan under den fortsatta beredningen också prövas i ljuset av andra länders ställningstaganden beträffande ensidig lagstiftning.

Utskottet anser därmed yrkande 3 i motion 1988/89:U509 besvarat.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *utnämning av Antarktis till en världspark*
att riksdagen förklarar yrkande 1 i motion 1988/89:U509 besvarat med vad utskottet anfört,
2. beträffande *agerande mot mineralutvinning*
att riksdagen förklarar yrkande 2 i motion 1988/89:U509 besvarat med vad utskottet anfört,
3. beträffande *lagstiftning om svenska företags och medborgares handlande i Antarktis*
att riksdagen förklarar yrkande 3 i motion 1988/89:U509 besvarat med vad utskottet anfört.

Stockholm den 25 oktober 1989

På utrikesutskottets vägnar

Stig Alemyr

Närvarande: Stig Alemyr (s), Pär Granstedt (c), Margaretha af Ugglas (m), Sture Ericson (s), Ingemar Eliasson (fp), Nils T Svensson (s), Inger Koch (m), Birgitta Hambræus (c), Bertil Måbrink (vpk), Per Gahrton (mp), Viola Furubjelke (s), Kristina Svensson (s), Maria Leissner (fp), Arne Mellqvist (s), Lena Boström (s) och Mona Berglund (s).

